



מוזיקה בתכנית הקשר הרב-דורי בסביבה מתוקשבת

מערכי שיעור

רציונל

תכנית הקשר הרב-דורי בסביבה מתוקשבת פועלת ביותר מ-60 בתי ספר, המפעילים יותר מ-70 קבוצות במחוז חיפה, במטרה לחזק את הקשר בין התלמידים לאוכלוסייה המבוגרת בקהילה, תוך שימור המורשת באמצעות כלים דיגיטליים מתקדמים.

בשנת הלימודים תשע"ו מצטרף לפעילות תחום המוזיקה, המהווה גשר לביטוי הקשר, ומביא לידי ביטוי את דברי המשורר האמריקאי ואלס סטיבנס: "מוזיקה היא רגש, לא צלילים".

המוזיקה היא תחום הקשור לרגש. היא מעלה בנו זיכרונות ופורטת על נימי הנפש. יצירות מוזיקליות שונות מוציאות אותנו ממרחב של מקום גיאוגרפי מוגבל לעולמות רגישים ועדינים בנימי הנפש.

כל אדם בוחר לעצמו את הסגנון המוזיקלי שמדבר אליו, מרגש ומשמח או לחילופין מעציב אותו.

הסגנון המוזיקלי הנבחר מתקשר למציאות החיים היומיומית ומאפשר הרבה פעמים גם התנתקות לעולמות של מעבר לזמן, מקום ומילים ("תרבות ישראל בפיוט ובזמר" – מתוך דבריה של מפמ"ר מוסיקה, ד"ר יעל שי, 2013).

כשם שהלמידה בחברותא מביאה את הלומדים להעמקה, לחקר, לגילוי של אמת פנימית – כך מאפשרת גם ההקשבה למוזיקה כניסה לעולמו הפנימי של כל אדם.

הפעילויות ביחידה זו מאפשרות הקשבה לצלילים ולמילים, כלים לחקר ההקשרים המוזיקליים והחוף מוזיקליים והבעת עמדה אישית וסובלנית, אשר עוזרים להבין דעה מנוגדת לזו שלנו, מלמדים אותנו להסביר את עמדתנו, לרגש ולהפרות את מי שחושב אחרת.

עבודת החקר שיבצע התלמיד תאפשר לו להכיר צדדים נוספים של שותפו, האזרח הוותיק – לא רק דרך סיפורים, אלא גם דרך שירים או יצירות מוזיקליות שהוא אוהב, ותחבר אותו למציאות הדיגיטלית, תוך הקנייה ושימוש באמצעים טכנולוגיים מתקדמים.

קהל היעד

מערכים אלה מיועדים להשתלב כחלק ממפגשי תכנית [הקשר הרב-דורי בסביבה מתוקשבת](#), המיועדת לתלמידים מכיתות ה' ומעלה יחד עם אזרחים ותיקים (בני משפחה או מהקהילה).

כתיבת המערכים: אורנה פרים, ממונה על החינוך המוזיקלי במחוז חיפה

יעוץ ועריכה: שרית יעקב, רכזת תכנית הקשר הרב-דורי, מחוז חיפה

דר' עידית אבני, ממונה מחוזית על התקשוב בחינוך, מחוז חיפה

מטרות

1. האזרח הוותיק והתלמיד ישמיעו ויכירו אחד לשני את הסגנונת המוזיקליים השונים להם הם נוהגים להקשיב ויסבירו מדוע הם אוהבים סגנונות אלו
2. התלמיד והאזרח הוותיק ירחיבו את מאגר הסגנונת המוזיקליים שהם מאזינים להם, תוך הקניית מיומנות לחיפוש שירים במנועי חיפוש באינטרנט, ב-Youtube ובאתרי מוזיקה שונים
3. התלמיד יכיר את המורשת התרבותית המוזיקלית של האזרח הוותיק ויחד – באמצעים דיגיטליים שונים – הם יתעדו את המורשת המוזיקלית, ייצרו מאגר שירים אוהבים ואולי אף יקליטו את חלקם, יכתבו את סיפורו האישי של המבוגר, בשילוב החקר המוזיקלי, ויעלו אותו למאגר סיפורי המורשת של בית התפוצות.
4. האזרח הוותיק והתלמיד יתנסו בעריכת רשימת השמעה (פלייליסט)

תוכן

- * הכנה מוקדמת לתלמידים
- * מערך שיעור 1 – שאלות כלליות
- * מערך שיעור 2 – העדפה מוזיקלית בעבר
- * מערך שיעור 3 – מבט אישי על שיר
- * מערך שיעור 4 – מידע על השיר
- * מערך שיעור 5 – השוואה בין ביצועים שונים לשיר
- * הנחיות להגשת סיפורו האישי של האזרח הוותיק בשילוב החקר
- * המלצה לאירוע מסכם

אתרים לחיפוש שירים (ניתן להיעזר בהם בכל שלב בהדרכה שבו מחפשים שירים)

[YouTube](#) *

[שירונט](#) *

[צפונט מוזיקה](#) *

[אתר זמרשת](#) *

[הזמנה לפיוט](#) *

[שיר עד](#) *

* [הספרייה הלאומית](#) (אוסף המוזיקה וארכיון הצלילים)



הכנה מוקדמת לתלמידים

מעבר להכנת התלמידים לקראת העבודה המשותפת עם האזרחים הוותיקים, במסגרת תכנית הקשר הרב-דורי בסביבה מתוקשבת (כישורי הנחיה, הגיל השלישי, כיצד מראיינים וכו'), חשוב לוודא שהם:

* מכירים את המערכים

* מכירים את האתרים שמוזכרים במערכים ומתמצאים בהם

* מבינים ומסוגלים לבצע את התוצר הסופי שנדרש מהם

בנוסף, רצוי שהתלמיד יעבור על השאלות שבמערכים גם עם המורה למוסיקה בבית הספר, לפני תחילת התהליך, כדי לברר שאלות שעשויות להתעורר במהלך העבודה.



מערך שיעור 1 – שאלות כלליות

פתיחה

- * התלמיד יספר לאזרח הוותיק על השימושים שלו ב-YouTube
- * התלמיד ישמיע לאזרח הוותיק שיר שהוא אוהב ב-YouTube

הדרכה

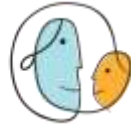
- * הדרכה: התלמיד ידריך את האזרח הוותיק כיצד להשתמש ב-YouTube
- * תרגול: האזרח הוותיק יחפש שיר ב-YouTube

חקר

- התלמיד ישאל את האזרח הוותיק את השאלות שלהלן.
את התשובות יש להקליד במסמך מיוחד שיישמר בשם מוסכם ע"י התלמיד והאזרח הוותיק.
1. האם אתה אוהב להקשיב למוזיקה?
 2. האם המוזיקה מתנגנת כל הזמן ברקע בבית או שאתה מקשיב לה בזמנים מסוימים?
 3. האם אתה אוהב מוזיקה כלית (של תזמורות) או מעדיף לשמוע שירים?
 4. האם אתה אוהב סגנונות שונים או מעדיף סגנון מוזיקלי מסוים?
 5. האם אתה אוהב לשמוע שירים מתקופה מסוימת?
 6. האם היצירות הן מתקופה מסוימת או מתקופות שונות?
 7. לאיזה סגנון מוזיקה אתה מקשיב היום?
 8. האם זו מוזיקה שאתה שומע ברדיו באופן אקראי או שיש תכניות מוזיקה ברדיו שאתה מעדיף?
 9. אם יש תכנית מועדפת – אלו שירים משמיעים בתכנית זו (שירים עבריים? לועזיים? מוזיקה קלאסית? מזרחית? וכו')?
 10. האם יש לך דיסקים של השירים הנ"ל שאתה משמיע בבית?
 11. האם יש זמר או יוצר שאתה אוהב במיוחד? באלו אמצעים טכניים אתה שומע מוזיקה? האם ברדיו? בערוצי הטלוויזיה המיוחדים לשמע? במחשב? בנגן CD?

סיכום המפגש

- * התלמיד והאזרח הוותיק יעברו על הנושאים שבהם עסקו במפגש ויצינו מאלו נושאים הם נהנו במיוחד במפגש
- * משימה להמשך השבוע לאזרח הוותיק: לחפש ב-You Tube שירים שהוזכרו במפגש



מערך שיעור 2 – העדפה מוזיקלית בעבר

פתיחה

* חזרה ותרגול: התלמיד יחזור על ההדרכה של חיפוש שיר או יצירה מוזיקלית לפי שם השיר, שמות מחברים או שמות מלחינים ב-YouTube

* התלמיד והאזרח הוותיק יתרגלו חיפוש שיר ב-YouTube

הדרכה

התלמיד יסביר כיצד מכינים רשימת השמעה "פלייליסט" במחשב, במטרה שהאזרח הוותיק וכל ליישם זאת אחר כך במחשב האישי שלו.

תרגול: האזרח הוותיק יכין רשימת השמעה של מספר שירים שהוא אוהב.

חקר

התלמיד ישאל את האזרח הוותיק את השאלות שלהלן.

יש להמשיך להקליד את התשובות במסמך המיוחד (שנפתח במפגש הקודם).

1. האם אתה זוכר שירים מילדותך?
2. האם שירים אלו הם שירים ששמעת ברדיו או שירים עממיים ששמעת בבית?
3. האם שרת בילדותך? באיזו מסגרת? באיזה סגנון היו השירים?
4. האם השירים ששרת היו שירים עממיים ששמעת בסביבתך או שהיו שירים מהרדיו?
5. האם הורך שח בבית?
6. האם הורך שח לך בילדותך?
7. האם אתה זוכר שיר מסוים במיוחד?

משימת רשות (מומלצת)

התלמיד יקליט את המבוגר שר את השיר על פי זכרונו (במידה והאזרח הוותיק מוכן לכך). ניתן להקליט באמצעות הטלפון הנייד של האזרח הוותיק (אם יש ברשותו), באמצעות הטלפון הנייד של התלמיד (אם יש כזה) או בכל אמצעי אחר. את ההקלטה יש לשמור לצד כל קבצי הפרויקט (באותה תיקייה שבה שמור המסמך הכתוב).

סיכום המפגש

לאחר שענו על השאלות, יחפשו התלמיד והאזרח הוותיק את השיר ב-YouTube או במאגרים מוזיקליים אחרים (מהרשימה בעמוד מס' 2), יקשיבו לו יחד וישמרו את הקישור.

(אפשר לצלם את האזרח הוותיק בזמן שהוא מקשיב לשיר, וכמובן לשמור את ההקלטה).



מערך שיעור 3 – מבט אישי על שיר

פתיחה

* חזרה ותרגול: האזרח הוותיק ימצא את השיר אשר נשמר במפגש הקודם

אתר החיפוש שירונט

- * התלמיד ידריך את האזרח הוותיק כיצד להשתמש באתר (חיפוש לפי שם השיר או שמות מחברי השיר)
- * האזרח הוותיק יתרגל חיפוש שיר באתר שירונט

חקר

- * התלמיד והאזרח הוותיק יאזינו לשיר שבחרו בשיעור הקודם
- * התלמיד ישאל את אזרח הוותיק את השאלות שלהלן. יש להמשיך להקליד את התשובות במסמך המיוחד (בהמשך למפגשים הקודמים):
- 1. ספר על הזיכרון שעולה בך בעקבות ההאזנה לשיר: האם שרו לך את השיר? מי שר את השיר? האם שרו אותו באופן אקראי או בזמן מסוים? (למשל, שיר ששרו לך או לאחר לפני השינה? האם זה שיר שאמא שרה בבית כשהיא בישלה או כשעשתה עבודות מסוימות בבית? שיר לאירוע מיוחד בבית, לקראת חג או שמחה אחרת? שיר שאבך היה שר בהזדמנויות שונות – בשמחות משפחתיות או תוך כדי עבודה מסוימת בבית?)
- 2. על מה מדבר השיר?
- 3. מתי שמעת את השיר בפעם הראשונה? באיזה אירוע או הקשר שמעת אותו?
- 4. למה אתה אוהב את השיר הזה במיוחד?
- 5. אילו רגשות העלה בך השיר כששמעת אותו בילדותך? ועכשיו, כשאתה נזכר בו?
- 6. אלו זיכרונות מעלה בך השיר כשאתה מקשיב לו או נזכר בו?
- 7. התייחסות אל הלחן: איזה חלק במנגינה אתה אוהב במיוחד (המנגינה בבית או בפזמון)? נסה להסביר מדוע אתה אוהב חלק זה.
- 8. האם יש מנגינה שאתה אוהב בכלים המלווים את השיר (למשל סולו של גיטרה, חליל, פסנתר, תופים וכו')?

אתגר נוסף (רשות)

- * חיפוש פורומים שעוסקים במוזיקה, בהתאם לסגנון המועדף על האזרח הוותיק
- * האם יש דיון באחד מהפורומים על השיר שבו עוסקים התלמיד והאזרח הוותיק?



מערך שיעור 4 – מידע על השיר

פתיחה

חזרה ותרגול: התלמיד והאזרח הוותיק יתרגלו חיפוש שיר או יצירה מוסיקלית (לפי שם השיר, שמות מחברים או שמות מלחינים) באתר שירונט.

אתר חיפוש המידע Google

- * התלמיד ידריך את האזרח הוותיק כיצד להשתמש באתר החיפוש
- * התלמיד ידגים חיפוש מידע על אחד מיוצרי השיר (שבו התמקדו במפגש הקודם)
- * האזרח הוותיק יתרגל חיפוש מידע על אחד מיוצרי השיר

חקר

התלמיד והאזרח הוותיק יחפשו באתרי המידע השונים מידע על השיר הנ"ל:

1. מי כתב את הלחן ואת מילות השיר?
2. מידע על מחברי השיר (מוצאם, הסגנון שבו כתבו, השכלתם המקצועית וכו')
3. באיזה הקשר נכתב השיר? (האם השיר נכתב לרגל אירוע מסוים או בעקבות מקרה שקרה? מה היה האירוע או המקרה?)
4. מי שר את השיר (מי מבצע אותו?) – חיפוש מידע על המבצעים

אתגר נוסף (רשות)

התלמיד יציג לאזרח הוותיק אפליקציה פשוטה שמאפשרת ליצור מוזיקה (לנגן, לעבד) וידגים את השימוש בה.



מערך שיעור 5 – השוואה בין ביצועים שונים לשיר

פתיחה – חזרה ותרגול:

- * האזרח הוותיק יחפש שיר באחד מאתרי המוזיקה – YouTube, שיחנט
- * האזרח הוותיק יחפש מידע באתר החיפוש של Google: חיפוש מידע שקשור לשיר ואף חיפוש תמונה שמבטאת משהו שקשור בשיר. למתקדמים שבהם אפשר להראות יכולות חיפוש מתקדמות יותר מעבר למילות המפתח, כמו חיפוש וידאו, וחיפוש לפי זמן ושפה.

אתר הזמנה לפיוט

- * התלמיד יסביר לאזרח הוותיק כיצד להשתמש באתר
- * התלמיד ידגים חיפוש פיוט או שיר באתר
- * האזרח הוותיק יתרגל חיפוש פיוט או שיר באתר

חקר

- * התלמיד והאזרח הוותיק יחפשו לפחות שני ביצועים שונים של השיר אותו הם חוקרים
- * התלמיד והאזרח הוותיק יערכו השוואה בין הביצועים השונים. הקריטריונים להשוואה בין שני הביצועים:
 1. מי המבצע? זמר או זמרת, להקה, חבורת זמר?
 2. כלי נגינה מלווים – אלו כלי נגינה מלווים בשיר? (ניתן להיעזר במורה למוסיקה)
 3. האם לאחד מכלי הנגינה יש תפקיד בולט בליווי?
 4. סגנון הביצוע (פופ? רוק? מזרחי? עממי? פיוט וכו')
 5. האם יש שינויים במהירות ובגובה הביצוע?
 6. איזה ביצוע מעדיף האזרח הוותיק? נמק

סיכום המפגש

התלמיד והאזרח הוותיק:

- * יעברו יחד על הטקסטים שהם רשמו במהלך המפגשים האחרונים, כמו גם על הנושאים שהם למדו יחד.
- * ירשמו משוב קצר על התהליך: מה הם למדו? האם הייתה למפגשים משמעות מיוחדת בעבורם? מאלו נושאים הם נהנו במיוחד במפגשים? וכו'



הנחיות להעלאת סיפורו האישי של האזרח הוותיק

בשילוב החקר, למאגר סיפורי המורשת של בית התפוצות

כללי

- * ניתן לבצע שלב זה באמצעות עבודה משותפת של התלמיד והאזרח הוותיק או על ידי התלמיד בלבד.
- * בכל מקרה, חשוב מאוד להציג לאזרח הוותיק את התוצר הסופי לפני העלאתו למאגר וגם אחרי!

הנחיות

1. יש לערוך את התשובות שנאספו במהלך החקר כחיבור מסודר, המשתלב בסיפור קורות חייו של האזרח הוותיק.
2. את הכתיבה יש לבצע על פי [התבנית לתיעוד סיפור](#).
3. שימו לב שיש לצרף גם תמונה משותפת של האזרח הוותיק והתלמיד, כמו גם תמונות מעברו של המספר, הקשורות לסיפור.
4. לאחר אישור הסיפור על ידי האזרח הוותיק והמורה המובילה – יש להעלות אותו [למאגר סיפורי המורשת של בית התפוצות](#) על פי הנחיות המורה.

מפגש חגיגי לסיכום הפעילות

מומלץ מאוד לארגן מפגש חגיגי לסיכום הפעילות – מפגש שבו יוצגו השירים הנבחרים והסיפורים שמלווים אותם.

את מילות השירים ניתן להציג על מסך ולשיר אותם יחד עם מקהלת בית הספר.**.

בין שיר לשיר כדאי להציג את הסיפור שמאחורי השיר, כפי שהוא מופיע באתר בית התפוצות.

בין השירים ניתן לשלב גם סיפורים חיים של חלק ממשנתפי התכנית.

** אם מערבים את המקהלה יש לקחת בחשבון שהמקהלה זקוקה לזמן הכנה וצריך לשבץ את הנושא בתכנית הלימודים של המקהלה.

אפשרות נוספת היא לקיים ערב שירה בו יוצגו השירים ויושרו בציבור. אפשרות זו רחבה יותר והיא דורשת תכנון ומעורבות של מחנכות שכבה + המורה למוזיקה, שתלמד את השירים בכיתה כדי שהתלמידים יכירו ויוכלו להשתתף בשירה + מקהלה שתתכונן להופעה עם השירים הנ"ל.